

Hledání cesty filmů o zvířatech (zvířátkách)

oponentský posudek na magisterskou práci

Hany Novákové

Přírodovědný film, jaký není a měl by být

Na zemi jsou asi 4 miliony živočichů a rostlin, kdybychom se každým z nich zabývali v přírodovědném filmu, pouhých 10min dlouhém, vystačí nám filmy na asi 76 let nepřetržitého televizního programu. Z toho může být patrné, jak prakticky nevyčerpatelným a nepopsatelným tématem svět živočichů a rostlin je, a to i pro takové nekonečné medium, jakým je televize.

Hana Nováková si ve své práci vzala za úkol popsat současný (neutěšený) stav filmů o zvířatech. Jedním ze svých oborů, je Hana přírodovědkyně a zároveň přírodu opravdu miluje, včetně svého foxteriéra Alíka, k výše uvedené analýze je tedy více než povolána.

Východiskem, jak se přírodovědný film nemá a nedá dělat, aniž by postrádal jakýkoliv hlubší smysl, jsou pro Hanu slavné série kanonizované přírodní nádhery The Blue Planet, Life On Earth, Planet Earth I. a II. (druhá série je dokonce ve 4k) a prakticky nepřeborně mnoho dalších klonů. Vše neodmyslitelně spjata se jménem moderátora a přírodovědce sira Davida Attenborougha a jeho Natural History Unit v BBC. V souvislosti s BBC, je třeba podotknout, že se původně velmi smysluplná veřejnoprávní společnost změnila, nejen co se přírody týká, v průmyslovou výrobu, často v zájmu výroby unifikovaných a široce a snadno obchodovatelných produktů. Toto zprůmyslnění tvorby by včetně postavy dinosaura přírodovědného filmu Attenborougha, mohlo být samostatným tématem na disertační práci. Podstata je m.j., že divák musí především žasnout a to je téměř vše. Příroda je ve své vyčištěné podobě nejen neideologická, ale pořady v této podobě nenesou ani žádné výrazné poselství nebo názor a mohly by být s velkým diváckým úspěchem uváděny, jako destilovaná krása a neproblematizovaný „chléb a hry“ televizního mainstreamu, nejspíš bez problémů třeba i v Severní Koreji (pokud by si je tam ovšem mohli dovolit finančně). Přírodovědné filmy se staly dokonalým obchodním artiklem. Částky vynakládané na jejich natočení jsou nepochybně ohromující a zároveň je zase tímto způsobem zvýznamňující. Od diváka se vyžaduje minimální spoluúčast. Stačí spadlá brada a nevěřící zírání na umělé přírodní ráje. Hana Nováková se k tomuto dostává postupně, odkrývá jednotlivé vrstvy a pravidla této podívané, spektaklu pro spektakl.

Proti spektaklům typu Planet Earth staví Hana svébytné „své“ autory, kteří žánr odvádějí jinak a nutí nás především přemýšlet. Postupně stavíme do protipólu k Attenboroughovým spektaklům například filmy Geralda Durrella a jeho ženy Jacquie, Frederika Wiesemana, ale i Jeana Painlevého, George Franjua a také českých autorů za všechny ostatní Jana Calábka nebo třeba Vladimíra Úlehly. Práce Hany Novákové se stává vlastně manifestem za jiný přírodovědný film, za změnu paradigmatu, co přírodovědný film je a co je jen produkt průmyslu. Manifest se potom trochu vymyká kategoriím, které bychom měli hodnotit ve smyslu oponentury. Manifest můžeme přijmout nebo odmítnout. Dostáváme se v práci k tomu, že přírodovědný film samozřejmě může uspokojovat lidskou zvědavost, ale nejen ji, měl by také probouzet a rozvíjet přemýšlení o světě v kterém žijeme, nebýt pouhým zdrojem zábavy. To ale musí platit pro film všeobecně, nejen pro

přírodovědný, aby nás nechal přemýšlet o světě a abychom nemuseli jen zírat, aby nás nutil hledat a nebyl jen dokonale řemeslně odvedenou podívanou. Aby film byl odvážný a odvážně říkal podstatné věci, to je to, o co by Hana Nováková stála i ve svých přírodovědných filmech. Aby filmy měly aspoň minimální šanci něco změnit a snažily se dávat odpovědi na podstatné otázky o fungování našeho světa nebo tyto otázky provokovaly. Taková témata mají smysl, který souvisí s případným společenským posunem, kterému by film měl pomáhat.

Musím poznamenat na závěr, že to souvisí i se směřováním školy. Jestli se spokojíme především s řemeslem a budeme oslavovat s ním spojený průmysl nebo jestli budeme rozvíjet filosofické uvažování o světě okolo nás, snažit se světu kolem nás porozumět. Jestli v našem pojetí film nebude jen reprodukcí, ale kreativním uměním. Hana Nováková o světě vždy přemýšlela, tak věřím, že jí o to půjde i v každém dalším jejím filmu. Každý další film... Nejen o zvířatech, abych to vrátil zpět.

Doporučuji k obhajobě

V Praze 30.9.2017

Martin Řezníček